

تحلیلی بر نقش و جایگاه مناطق روستایی مروری بر برنامه پنج‌ساله توسعه مالزی (۲۰۱۶-۲۰۲۰)

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات زیربنایی

کد موضوعی: ۲۵۰
شماره مسلسل: ۱۴۶۰۳
دی‌ماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	یافته‌ها
۲	۱. چشم‌انداز جمعیت روستایی جهان و ایران
۵	۲. وضعیت توسعه روستایی مالزی
۷	۳. توجه به رشد عدالت‌محور در برنامه توسعه یازدهم مالزی
۹	۴. توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط مالزی در برنامه یازدهم مالزی
۱۲	۵. چشم‌انداز روستاها در برنامه یازدهم توسعه مالزی
۱۲	۶. راهبردهای کلیدی توسعه روستایی در برنامه توسعه یازدهم
۱۹	۷. اهداف کمی توسعه روستایی در برنامه یازدهم توسعه مالزی
۲۰	نتیجه‌گیری
۲۱	پیشنهادها
۲۲	منابع و مأخذ

تحلیلی بر نقش و جایگاه مناطق روستایی مروری بر برنامه پنج‌ساله توسعه مالزی (۲۰۲۰-۲۰۱۶)

چکیده

در اثر عدم توجه مناسب به توسعه روستایی و بهبود ابعاد مختلف آن، جمعیت کشور به صورت نامتوازن در پهنه سرزمین استقرار یافته است. تمرکز جمعیت در کلان‌شهرها و شهرهای بزرگ و تخلیه نسبی روستاها و شهرهای کوچک از جمعیت می‌تواند کشور را دچار چالش‌های جدی از نظر افزایش هزینه‌های اجتماعی، درمان، بیکاری و غیره نماید. بررسی‌ها حاکی از آن است که جمعیت روستایی ایران با وجود کاهش، کماکان بیشتر از جمعیت کل ۱۴۰ کشور دنیا از جمله کشورهایمانند رومانی، شیلی، پاراگوئه، نیوزیلند، بولیوی، نیجر، قزاقستان و نروژ است. هم‌اکنون لایحه برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران در حال تدوین است. یکی از مهم‌ترین مواردی که در تدوین این برنامه، به خصوص در راستای اقتصاد مقاومتی می‌تواند مدنظر باشد، توسعه روستایی است. گزارش حاضر، پس از بررسی چشم‌انداز جمعیت روستایی جهان و ایران، به بررسی برنامه یازدهم توسعه مالزی (۲۰۲۰-۲۰۱۶) پرداخته است تا به شکل‌گیری ذهنیت مناسب در تدوین احکام توسعه روستایی برنامه ششم کشور کمک نماید. بررسی‌ها حاکی از آن است که کشور مالزی، کماکان ارتقای بهره‌وری و رفاه جمعیت روستایی را در راستای تضمین رشد متوازن در پهنه سرزمین، یکی از اولویت‌های برنامه توسعه یازدهم خود می‌داند. توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط، یکپارچه‌سازی فرآیند ثبت و صدور گواهی برای کسب‌وکارها، ساده‌سازی رویه‌ها به منظور کاهش تلفات زمانی و هزینه‌های راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، تشویق سرمایه‌گذاری بیشتر بخش خصوصی، تقویت مراکز تحول روستایی، توسعه کیوسک‌های اطلاعاتی یکپارچه با هدف ارائه اطلاعات و خدمات وزارتخانه‌ها و نهادهای مختلف به صورت متمرکز به روستاییان و سرمایه‌گذاران، پرورش سفیر روستایی با هدف بهبود آگاهی دانشجویان نسبت به وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاها، گسترش اجرای برنامه‌های مربوط به ایده روستای قرن ۲۱، ارائه خدمات درمانی از طریق سیستم‌های هوایی، حذف موازی‌کاری بین نهادهای دولتی، استقرار سیستم ملی رتبه‌بندی روستاها و کاهش برنامه‌ها و پروژه‌های جزیره‌ای توسعه روستایی از اهداف مورد تأکید برنامه یازدهم مالزی در خصوص توسعه روستایی است.

مقدمه

برنامه‌های توسعه، اسنادی هستند که با توجه به منابع، به تبیین اولویت‌ها و اهداف عمده کشورها در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیط زیستی و غیره در طول یک دوره زمانی مشخص می‌پردازند. براساس این اسناد، نحوه تخصیص منابع عمومی کشورها و چگونگی تحقق اهداف مدنظر تعیین می‌شود. توسعه روستایی یکی از حوزه‌هایی است که کشورها در نظام برنامه‌ریزی و توسعه ملی خود به آن توجه می‌کنند. بررسی نوع مواجهه دولت‌ها با توسعه روستایی در برنامه‌های توسعه، می‌تواند در ایجاد دانش و نگرش مربوطه در ایران مؤثر باشد، به‌ویژه در مقطع کنونی که لایحه برنامه ششم توسعه کشور در حال تدوین است.

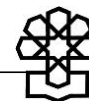
گزارش حاضر، با هدف تعمیق آگاهی نسبت به نحوه توجه به توسعه روستایی و ابعاد آن در برنامه توسعه ششم کشور، به بررسی برنامه یازدهم توسعه مالزی (۲۰۲۰-۲۰۱۶) پرداخته است تا درس‌هایی از این رهگذر، برای تدوین فصل توسعه روستایی برنامه ششم کشور حاصل شود. با توجه به بحث‌هایی که بعضاً در خصوص کم‌اهمیت بودن روستاها در فرآیند پیشرفت کشور، در بین برخی افراد و نهادهای تصمیم‌گیر مطرح می‌شود و نیز نظر به برخورداری بسیار اندک این سکونتگاه‌ها از منابع اعتباری کشور، بررسی میزان توجه کشوری مانند مالزی به نواحی روستایی خود، می‌تواند در رفع تردیدها و ابهامات مؤثر و راهگشا باشد. در این گزارش، ابتدا چشم‌انداز جمعیت روستایی جهان و ایران به صورت مختصر بررسی شده است. سپس ابعاد مختلف توسعه روستایی در برنامه توسعه یازدهم مالزی مطرح شده و در نهایت اولویت‌هایی برای توسعه روستایی در برنامه ششم جمهوری اسلامی ایران ارائه شده است.

یافته‌ها

۱. چشم‌انداز جمعیت روستایی جهان و ایران

براساس گزارش سازمان ملل، ۵۴ درصد از جمعیت جهان در سال ۲۰۱۴ در نواحی شهری ساکن بوده‌اند؛ در حالی که این میزان در سال ۱۹۵۰، تنها معادل ۳۰ درصد بوده است. همچنین طبق پیش‌بینی‌ها ۶۶ درصد جمعیت جهان تا سال ۲۰۵۰ ساکن شهرها خواهند بود. بیشترین نرخ شهرنشینی در سال ۲۰۱۴ میلادی متعلق به مناطق آمریکای شمالی (۸۲ درصد)، آمریکای لاتین و کارائیب (۸۰ درصد) و اروپا (۷۳ درصد) بوده است. البته آفریقا و آسیا به ترتیب با نرخ شهرنشینی ۴۰ و ۴۸ درصد در سال ۲۰۱۴ میلادی، کماکان حالت روستایی خود را حفظ کرده‌اند. هرچند انتظار می‌رود نرخ شهرنشینی در آفریقا و آسیا، به ترتیب به ۵۶ و ۶۴ درصد در سال ۲۰۵۰ برسد (سازمان ملل، ۲۰۱۵).

جمعیت روستایی ایران طبق آمار سرشماری ۱۳۹۰ کشور، بالغ بر ۲۱/۴ میلیون نفر

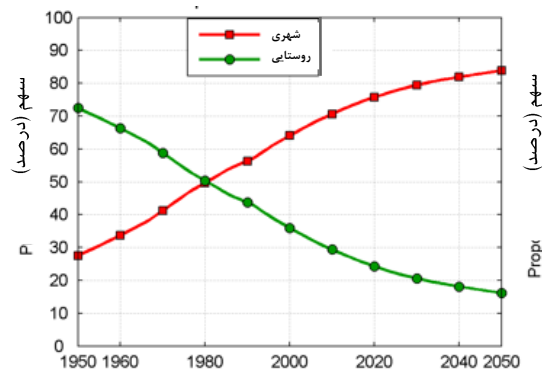
(۲۱,۴۴۶,۷۸۳ نفر) بوده است. جمعیت کل ایران براساس برآورد سازمان ملل در سال ۲۰۱۴، معادل ۷۸,۴۷۰,۰۰۰ نفر بوده است که ۲۷/۱ درصد (معادل ۲۱,۳۰۱,۰۰۰ نفر) آن در روستاها سکونت داشته‌اند (سازمان ملل، ۲۰۱۵). ولی براساس آمار اعلامی بانک جهانی، جمعیت روستایی ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی، ۲۱,۲۱۲,۰۹۲ نفر بوده است^۱ که بین این دو آمار، تفاوت (حدود ۸۹ هزار نفر) وجود دارد.

به‌طورکلی، بررسی تحولات جمعیت روستایی کشور نشان می‌دهد که اوج جمعیت روستایی ایران مربوط به سال ۱۹۹۰ میلادی (۱۳۷۰ شمسی) برابر با ۲۴,۶۱۳,۰۰۰ نفر بوده و پس از آن روند کاهش مطلق خود را آغاز کرده است، به‌نحوی که در سال ۲۰۱۵ میلادی به ۲۱,۱۶۱,۰۰۰ نفر رسیده و در سال ۲۰۵۰ به ۱۶,۲۴۱,۰۰۰ نفر خواهد رسید. سازمان ملل پیش‌بینی کرده است که ۵,۰۶۰,۰۰۰ نفر از جمعیت روستایی ایران در دوره ۲۰۱۴-۲۰۵۰ کاهش خواهد یافت که این عدد معادل ۲۳/۸ درصد کاهش جمعیت روستایی ایران در دوره زمانی فوق است. میزان کاهش جمعیت روستایی کشورهای انگلیس، فرانسه، آمریکا، در همان دوره نیز به ترتیب ۲۵/۹، ۲۵ و ۱۵/۶ درصد خواهد بود (سازمان ملل، ۲۰۱۵). برآورد بین‌المللی دیگر نیز پیش‌بینی سازمان ملل درخصوص تداوم روند کاهشی نسبی و مطلق جمعیت روستایی ایران را تأیید می‌کند، به‌نحوی که طبق برآورد مذکور، در سال ۲۰۲۵ میلادی، فقط ۲۲/۲ درصد جمعیت کشور معادل ۱۹,۵۹۱,۵۳۳ نفر ساکن روستا خواهند بود.^۲ علاوه بر این، بررسی‌ها حاکی از آن است که به‌موازات روند کاهشی جمعیت روستایی، سهم نواحی شهری از جمعیت کشور افزایش می‌یابد، به‌گونه‌ای که سهم جمعیت شهری ایران از ۲۷/۵ درصد در سال ۱۹۵۰ میلادی، به ۷۳/۴ درصد در سال ۲۰۱۵ میلادی و ۸۳/۹ درصد (۸۴,۳۵۸,۰۰۰ نفر) در سال ۲۰۵۰ میلادی خواهد رسید (سازمان ملل، ۲۰۱۵). شکل ۲ روند کاهش سهم جمعیت روستایی از جمعیت کشور را در مقایسه با رشد سهم جمعیت شهری کشور در دوره ۱۹۵۰-۲۰۵۰ نشان می‌دهد. براساس یافته‌های فوق و شکل ۱ کاهش نسبی جمعیت روستایی کشور، حداقل ۴۰ سال (از سال ۱۹۵۰) زودتر از کاهش مطلق این جمعیت (سال ۱۹۹۰) اتفاق افتاده است.

1. <http://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL>

2. http://www.geohive.com/earth/pop_urban.aspx

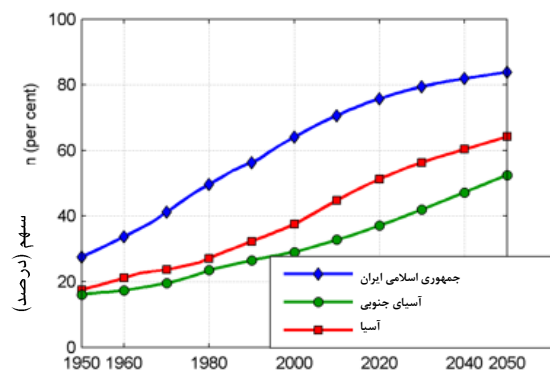
شکل ۱. سهم جمعیت روستایی در مقایسه با سهم جمعیت شهری کشور در دوره ۱۹۵۰-۲۰۵۰ (درصد)

مأخذ: برآورد سازمان ملل (۲۰۱۵).^۱

علاوه بر این، بررسی‌ها حاکی از آن است که سهم جمعیت شهرنشین از کل جمعیت ایران، در دوره ۱۹۵۰-۲۰۵۰ همواره به میزان چشمگیری بیشتر از میزان این شاخص در منطقه آسیای جنوبی و کل قاره آسیا بوده است (شکل ۲).

شکل ۲. سهم جمعیت شهری ایران در مقایسه با متوسط منطقه و قاره آسیا (درصد)

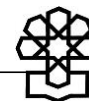

مأخذ: همان.^۲

هرچند جمعیت روستایی کشور به دلیل برنامه‌های نامناسب و سوگیری به سمت نواحی شهری و صنایع بزرگ و نیز دامن زدن بر تبدیل روستاها به شهر، در حال کاهش بوده است، ولی مقایسه جمعیت روستایی کنونی ایران با جمعیت کل بسیاری از کشورهای دنیا، اهمیت این جمعیت را به خوبی برای سیاستگذاران، به خصوص در وضعیت کنونی که برنامه ششم توسعه در حال تدوین است،

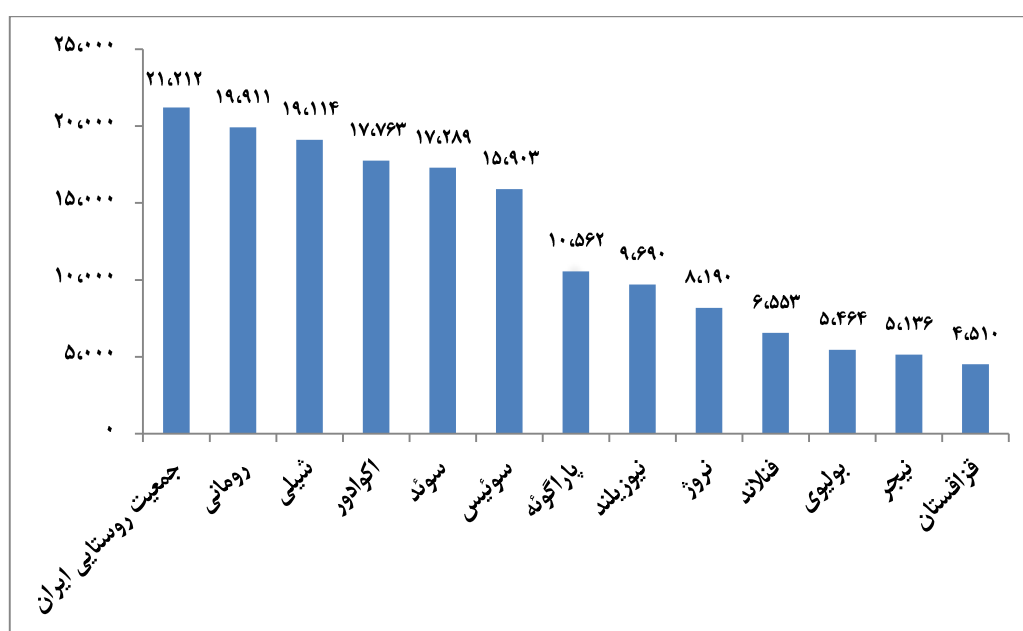
1. <http://esa.un.org/unpd/wup/Country-Profiles/>

2. Ibid.

آشکار می‌کند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که جمعیت روستایی ایران در سال ۲۰۱۴، بیشتر از جمعیت کل ۱۴۰ کشور دنیا از جمله کشورهایمانند رومانی، شیلی، بولیوی، سوئد، سوئیس، پاراگوئه، فنلاند، قزاقستان، نروژ، نیوزیلند و نیجر بوده است (شکل ۳). همچنین جالب توجه است که جمعیت روستایی ایران تنها حدود ۲ میلیون نفر کمتر از جمعیت کل کشور استرالیا است. فلذا مدیریت و بهبود کیفیت زندگی این تعداد قابل توجه از شهروندان، نیازمند توسعه نهادی و برنامه‌ریزی جدی و هدفمند و تدوین راهبردهای مناسب و هماهنگ‌کننده در راستای استقرار متوازن جمعیت کشور در پهنه سرزمین است. حال در ادامه، توسعه روستایی در مالزی بررسی می‌شود.

شکل ۳. مقایسه جمعیت روستایی ایران با کل جمعیت کشورهای منتخب در سال ۲۰۱۴

مأخذ: محاسبات گزارش براساس داده‌های بانک جهانی.^۱
توجه: آمار جمعیت براساس هزار نفر است.

۲. وضعیت توسعه روستایی مالزی

تقریباً ۷۵ درصد از کل اراضی کشور مالزی در نواحی روستایی قرار دارد. سهم جمعیت ساکن در نواحی روستایی این کشور در سال ۲۰۱۰، ۲۹/۱ درصد بوده است. البته در سال ۲۰۱۴، ۲۶/۳ درصد از جمعیت مالزی، معادل ۷/۹۲ میلیون نفر، در نواحی روستایی ساکن بوده‌اند و دستیابی آنان به نواحی روستا-شهری، زیرساخت‌ها، امکانات اجتماعی و فرصت‌های اقتصادی متغیر بوده است. توسعه روستایی مالزی با چندین چالش و مشکل اساسی و جدی به شرح زیر روبرو است که مواجهه با آنها در برنامه توسعه یازدهم این کشور (۲۰۲۰-۲۰۱۶) مدنظر قرار دارد.

1. <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> and <http://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL>

● مشکلات و چالش‌های توسعه روستایی مالزی

الف) ظرفیت سرمایه انسانی پایین

طی برنامه دهم توسعه مالزی، سهم جمعیت روستایی ۶۰ ساله و بالاتر، از ۹/۴ درصد در سال ۲۰۱۰ به ۱۰/۱ درصد در سال ۲۰۱۴ افزایش یافت. این روند پیری رو به افزایش، مشکلاتی از قبیل نسبت وابستگی بالاتر، کمبود نیروی کار و بهره‌وری پایین را در بر خواهد داشت. همچنین نسبت وابستگی سالخوردگان در نواحی روستایی از ۹/۷ درصد به ۱۰/۳۱ درصد افزایش یافت، این امر حاکی از آن است که جمعیت روستایی واقع در سنین ۶۴-۱۵ سال مجبور به تأمین نیازهای شمار روزافزونی از جمعیت سالخورده روستایی هستند. ازسوی دیگر، عملکرد آموزشی پایین جمعیت روستایی مالزی سبب کاهش توان نیروی کار روستایی برای مشارکت و رقابت در بازار کار روستایی شده است.

ب) درآمد پایین و مشاغل با جذابیت کمتر

هرچند اقدامات مختلفی برای بهبود درآمد خانوارهای روستایی انجام شده است، ولی متوسط درآمد ماهیانه خانوار روستایی در سال ۲۰۱۴ (برابر با ۳۸۳۱ رینگیت) بود. این عدد، ۳۷/۶ درصد پایین‌تر از متوسط درآمد ماهیانه خانوار در سطح ملی (۶۱۴۱ رینگیت) در سال ۲۰۱۴ بود. به بیان دیگر متوسط درآمد ماهیانه خانوار روستایی ۶۲/۴ درصد متوسط درآمد ماهیانه خانوار کل مالزی در سال ۲۰۱۴ بوده است. میانه درآمدی روستایی نیز در سال ۲۰۱۴، ۳۱۲۳ رینگیت بود و در مقایسه با میانه درآمدی ملی مالزی (۴۵۸۵ رینگیت) تفاوت معناداری داشت. وابستگی بالا به یک منبع درآمدی، یکی از دلایل درآمد پایین جمعیت روستایی به‌ویژه در بین کشاورزان و صیادان به شمار می‌رود. علاوه بر این اغلب مشاغل در دسترس، کاربر هستند، درآمد پایینی دارند و از جذابیت مناسبی برای جوانان برخوردار نیستند.

ج) زیرساخت‌های اساسی روستایی و امکانات رفاهی ناکافی روستایی

نواحی روستایی کماکان فاقد پیوند و ارتباطات مناسب بوده و پوشش آب و جریان برق پایین است. توسعه و ترویج فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی از نظر تولید، فرآوری، توزیع، فروش، بازاریابی و دستیابی به تأمین مالی و اطلاعات نیز تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. بسیاری از بخش‌های مالزی شرقی به‌خصوص در نواحی دورافتاده، کماکان فاقد شبکه جاده‌ای هستند. تنها ۱۹/۴ درصد از خانوارهای بخش صباح^۱ و ۱۸/۳ درصد از خانوارهای بخش ساراواک^۲ مالزی شرقی، به آب تصفیه شده و تمیز دسترسی دارند. ضمناً ۵/۹ درصد از خانه‌های صباح و ۹ درصد خانه‌های ساراواک به برق دسترسی ندارند. همچنین خدمات حمل‌ونقل عمومی در روستاها محدود است. فقدان حمل‌ونقل عمومی مناسب

1. Sabah
2. Sarawak

و قابل اتکا، کماکان مشکل عمده‌ای در نواحی روستایی به شمار می‌رود که این امر ناشی از چالش‌های جغرافیایی، هزینه اجرایی بالا و مسیرهای غیرسودده است. هر چند امکانات رفاهی عمومی مانند سالن‌های اجتماعات محلی، میدان فوتسال، زمین‌های بازی برای کودکان به‌منظور گردهمایی و فعالیت جمعی جوامع محلی فراهم شده است، ولی اهداف پیش‌بینی شده محقق نگردیده است. این امر تا حدودی در نتیجه مکان‌یابی نامناسب و نگهداری ضعیف این امکانات است. همچنین استفاده نامناسب از این امکانات، امکان درآمدزایی از آنها برای تأمین بخشی از هزینه نگهداری آنها را کاهش داده است.

د) فقدان هم‌افزایی در سازوکار اجرایی

فقدان هماهنگی و ارتباط بین وزارتخانه‌ها و آژانس‌های فعال در توسعه روستایی، سبب موازی‌کاری در برنامه‌ها و پروژه‌ها و نیز نقاط کور در اجرا شده است. این امر همچنین سبب تحمیل چالش‌هایی در ایجاد هم‌افزایی و هماهنگی بین دستگاهی و نیز تضمین استفاده بهتر از منابع و پایش و ارزشیابی مؤثر پروژه‌ها شده است.

ه) بهره‌وری پایین و عدم یکپارچگی

نواحی روستایی به‌ویژه روستاهایی که در حومه مراکز شهری قرار دارند، به دلیل پیوندهای ضعیف روستایی - شهری قادر به بیشینه‌سازی منافع ناشی از گسترش شهرنشینی نبوده‌اند. این امر اشتغالزایی، سطح بهره‌وری و درآمد در جوامع روستایی را متأثر ساخته است. علاوه بر این فقدان یکپارچگی در فعالیت‌های اقتصادی روستایی، منجر به محدودیت فرصت‌های اقتصادی و عدم بهینه‌سازی استفاده از منابع شده است. عواملی از قبیل فقدان رهبری و مدیریت قوی کسب‌وکارها، زیرساخت ناکافی و امکانات زیرساختی و نیز فقدان حمایت‌های لجستیک و شبکه بازاریابی، سبب اختلال در رشد اقتصادی نواحی روستایی شده است. تأمین ناکافی خدمات پهنای باند وسیع، استفاده نوآورانه از برنامه‌های مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات را برای کارآفرینان روستایی محدود کرده است. علاوه بر این اغلب این کسب‌وکارها، از نوع بنگاه‌های خرد و کوچکی هستند که با کارگران غیرماهر و فناوری سنتی اداره می‌شوند. در نتیجه، فقدان نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های اقتصادی روستاها مشاهده می‌شود.

۳. توجه به رشد عدالت‌محور در برنامه توسعه یازدهم مالزی

برنامه یازدهم توسعه مالزی، دستیابی به رشد فراگیر و عادلانه را مدنظر خود قرار داده است و این جهت‌گیری، آثار مهمی در توجه کافی به نواحی روستایی داشته است. هرچند طبق برآوردها سهم جمعیت روستایی مالزی از ۲۵/۷ درصد در سال ۲۰۱۵ به ۲۲/۸ درصد در سال ۲۰۲۰ کاهش خواهد یافت، ولی ارتقای بهروزی و رفاه جمعیت روستایی مالزی، در راستای تضمین رشد متوازن در پهنه سرزمین، یکی از

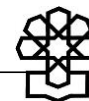
اولویت‌های برنامه یازدهم توسعه این کشور است. به‌طور کلی برنامه یازدهم توسعه کشور مالزی (۲۰۲۰-۲۰۱۶) توسعه روستایی را در فصلی تحت عنوان «بهبود شمول‌گرایی و عدالت اجتماعی» مورد توجه قرار داده است. این فصل دارای پنج حوزه اصلی به شرح زیر می‌باشد:

۱. انتقال شهروندان مالزی که دارای درآمد خانوار کمتر از ۳۰۵۰ رینگیت مالزی (واحد پولی مالزی) در ماه هستند به طبقه متوسط^۱،
 ۲. توانمندسازی جوامع برای تبدیل به جامعه بهره‌ور و شکوفا،
 ۳. گذار نواحی روستایی به منظور ارتقای بهروزی جوامع روستایی،
 ۴. تسریع رشد منطقه‌ای برای تحقق توازن جغرافیایی بهتر،
 ۵. بهبود فرصت‌های اقتصادی جوامع و قبایل بومی برای افزایش مالکیت آنها بر ثروت.
- یکی از رویکردهای مهم برنامه یازدهم توسعه مالزی توسعه در خصوص عدالت اجتماعی، جامع‌نگری آن نسبت به فقر و اندازه‌گیری آن است. در مالزی فقر به صورت سنتی براساس یک بعد یعنی درآمد، با استفاده از خط فقر درآمدی اندازه‌گیری شده است. خانوارهایی که از یک سطح درآمدی خاص برخوردار نیستند، به عنوان فقیر در نظر گرفته می‌شدند. این در حالی است که در سال ۲۰۱۰ برنامه توسعه سازمان ملل نمایه چندبُعدی فقر (MPI) را معرفی نمود. در این راستا مالزی در سطح ملی اندازه‌گیری نمایه چندبُعدی فقر را آغاز کرده است.

نمایه فقر چندبُعدی

استفاده از نمایه فقر چندبُعدی، سیاست‌ها را به فراتر از فقر گسترش داده و آسیب‌پذیری را نیز شامل می‌شود. این نمایه، شاخص خط فقر درآمدی را تکمیل می‌کند و به موضوع فقر از منظر چندبُعدی توجه می‌کند. نمایه چندبُعدی فقر، هم شیوع محرومیت چندبُعدی (تعداد افرادی از جمعیت یک کشور که از محرومیت در ابعاد مختلف زندگی رنج می‌برند) و هم شدت آن را می‌سنجد. این مدل متشکل از چهار بُعد و ۱۱ شاخص است. خانوارهایی که در حداقل یک‌سوم شاخص‌های وزندهی شده دچار محرومیت باشند، تحت عنوان خانوارهای آسیب‌پذیر یا در معرض ریسک تبدیل به خانوارهای فقیر شناخته می‌شوند.

۱. تعداد این افراد ۱۱/۷ میلیون نفر معادل ۴۰ درصد شهروندان مالزی برآورد شده است.

جدول ۱. ابعاد، شاخص‌ها، محدوده‌ها و وزن‌های مربوط به نمایه‌های چندبُعدی فقر

وزن	محدوده محرومیت	شاخص	بعد
$\frac{1}{8}$	همه اعضای خانوار واقع در سنین ۱۷-۶۰ سال که سال‌های آموزش آنها کمتر از ۱۱ سال می‌باشد	سال‌های تحصیل	آموزش
$\frac{1}{8}$	هر کودک واقع در سنین مدرسه (۶-۱۶) فاقد تحصیل	حضور در مدرسه	
$\frac{1}{8}$	فاصله از مراکز بهداشتی بیش از ۵ کیلومتر است و هیچ‌گونه خدمات بهداشتی و درمانی از طریق موبایل ارائه نمی‌شود	دستیابی به مراکز بهداشتی	بهداشت
$\frac{1}{8}$	افرادی که فاقد دسترسی به آب لوله‌کشی شده در منزل و یا به لوله‌های آب آشامیدنی مستقر در اماکن عمومی هستند	دستیابی به عرضه آب پاکیزه	
$\frac{1}{24}$	دچار وخامت و یا رو به وخامت	شرایط زندگی چارک‌ها	استانداردهای زندگی
$\frac{1}{24}$	بیش از ۲ نفر به ازای هر اتاق	تعداد تختخواب‌ها	
$\frac{1}{24}$	دستشویی‌های فاقد فلاش تانک	دستشویی	
$\frac{1}{24}$	فاقد امکانات	امکانات جمع‌آوری زباله	
$\frac{1}{24}$	اعضای خانواری که از حمل‌ونقل عمومی و یا خصوصی برای رفت‌وآمد استفاده نکنند	حمل‌ونقل	
$\frac{1}{24}$	فاقد خطوط تلفن ثابت یا همراه	دستیابی به ابزارهای ارتباطات پایه	
$\frac{1}{4}$	میانگین ماهیانه درآمد خانوار، کمتر از خط فقر درآمدی	میانگین درآمد ماهیانه خانوار	درآمد

Source: Eleventh Malaysia Plan 2016-2020.

۴. توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط مالزی در برنامه یازدهم مالزی

یکی از اقدامات مهمی که در برنامه توسعه یازدهم کشور مالزی در راستای رشد عدالت‌محور و شکل‌گیری اقتصاد تاب‌آور مدنظر قرار گرفته، بهبود بنگاه‌های کوچک و متوسط در این کشور است. این برنامه در پی توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط تاب‌آور (مقاوم) و پایدار به‌منظور تحقق رشد متوازن و فراگیر است. براساس هدف کمی مشخص شده قرار است سهم بنگاه‌های کوچک و متوسط در همه بخش‌های اقتصادی مالزی، تا سال ۲۰۲۰ به ۴۱ درصد از GDP این کشور افزایش یابد. توسعه این بنگاه‌ها براساس برنامه کلان^۱ بنگاه‌های کوچک و متوسط مالزی که برای دوره (۲۰۱۲-۲۰۲۰) تهیه شده است، صورت می‌گیرد. شش راهبرد در زمینه توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط مالزی مطرح می‌باشد.

۴-۱. راهبردها

راهبرد اول - بهبود بهره‌وری از طریق اتوماسیون و نوآوری (با ارتقای استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و تداوم پلتفرم تجاری‌سازی فناوری و برنامه‌های نوآوری فراگیر).

راهبرد دوم - تقویت توسعه سرمایه انسانی در بنگاه‌های کوچک و متوسط (از طریق بازآموزی و تقویت مهارت‌های نیروی کار).

راهبرد سوم - بهبود سهولت انجام کسب‌وکارها (از طریق ساده‌سازی فرآیند شکل‌گیری و رسمیت بخشیدن به کسب‌وکارها و نیز تسهیل دستیابی به تأمین مالی).

راهبرد چهارم - افزایش تقاضا برای محصولات و خدمات بنگاه‌های کوچک و متوسط (از طریق بررسی سیاست‌های تدارک و تأمین کالاها از بنگاه‌های کوچک و متوسط و تشویق این بنگاه‌ها برای رعایت استانداردها و گواهی‌های بین‌المللی در راستای بهبود صادرات).

راهبرد پنجم - ایجاد بنگاه‌های نمونه در زمینه تولید داخلی (قهرمانان ملی) از طریق ایجاد بنگاه‌های کوچک و متوسط دارای عملکرد بالا. در این راستا بنگاه‌های کوچک و متوسط نمونه براساس معیارهای شفاف و روشن انتخاب می‌شوند تا از برنامه حمایتی مربوطه بهره‌مند شوند. بنگاه‌های منتخب در حوزه‌هایی مانند تأمین مالی، دسترسی به بازار و توسعه سرمایه انسانی مورد حمایت قرار می‌گیرند.

راهبرد ششم - توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط در مالزی شرقی^۱ (از طریق تقویت زیرساخت، تشویق توسعه بازار، بهبود تجارت الکترونیک، کاهش هزینه انجام کسب‌وکارها و افزایش پوشش کمک‌های دولتی).

۴-۲. برنامه‌ها^۲

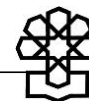
برنامه کلان مالزی برای توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط شامل ۶ برنامه با ضریب تأثیر بالا به شرح زیر است.

۴-۲-۱. یکپارچه‌سازی ثبت و صدور گواهی برای کسب‌وکارها

هدف این برنامه ایجاد پنجره واحد برای مدیریت کسب‌وکارهای کوچک و متوسط از طریق مرتبط کردن سیستم ملی ثبت کسب‌وکارهای مالزی (my coid) و سیستم ملی صدور گواهی برای کسب‌وکارهای مالزی (BLESS) است. این ابتکار در پی ساده‌سازی رویه‌ها به منظور کاهش تلفات زمانی و هزینه‌های راه‌اندازی کسب‌وکار جدید می‌باشد. ابتکار مذکور همچنین رسمیت بخشیدن به کسب‌وکارهای کوچک و متوسط را ارتقا خواهد بخشید، چرا که ثبت، پیش‌شرط صدور گواهی می‌باشد.

۱. مالزی شرقی شامل دو ایالت صباح و ساراواک می‌باشد و نسبت به مالزی غربی سطح توسعه پایین‌تری دارد.

2. www.smecorp.gov.my/vn2/node/144

۴-۲-۲. پلتفرم تجاری سازی فناوری

این برنامه، شبکه ملی از پلتفرم تحت مدیریت خصوصی را ایجاد می کند تا ایده های نوآورانه را دقیقاً از تأیید ایده^۱ تا مرحله تجاری سازی ارتقا دهد. پلتفرم تجاری سازی فناوری، به منظور رفع موانع بازار نوآوری ایجاد خواهد شد. پلتفرم مذکور این موانع را از طریق ایجاد پیوند با طیفی از خدمات شامل حمایت های زیرساختی، تأمین مالی، کمک های فنی، اطلاعات بازار و ظرفیت سازی برطرف خواهد کرد.

۴-۲-۳. برنامه سرمایه گذاری در بنگاه های کوچک و متوسط

این برنامه با هدف تأمین مالی بنگاه های کوچک و متوسط در مراحل ابتدایی استقرار آنها از طریق توسعه شرکت های سرمایه گذاری تدوین می شود. شرکت های سرمایه گذاری مذکور، در بنگاه های کوچک و متوسط بالقوه، در قالب های مختلف وام (بدهی)، سهام یا ترکیبی از این دو سرمایه گذاری خواهند کرد. این برنامه رشد، سرمایه گذاری خطرپذیر را در کشور مالزی تسریع خواهد کرد و این امر به نوبه خود می تواند از بنگاه های کوچک و متوسط نوآور و Start-ups حمایت نماید.

۴-۲-۴. برنامه رشد صادرات

این برنامه خدمات سفارشی و ویژه را برای صادرکنندگان جدید و بنگاه های کوچک و متوسطی که وارد بازارهای جدید می شوند، ارائه می کند. بنگاه های آماده صادرات می توانند از حمایت های جامع برخوردار شوند. این حمایت ها شامل مواردی از قبیل پیوند با خریداران و انطباق با استانداردهای بین المللی است.

۴-۲-۵. برنامه تسریع کننده (کاتالیست)

این برنامه در پی ایجاد قهرمانان ملی مالزی در زمینه تولید داخلی، از طریق انتخاب بنگاه های دارای استعداد و حمایت از آنها در حوزه های تأمین مالی، دستیابی به بازار و توسعه سرمایه انسانی می باشد.

۴-۲-۶. نوآوری فراگیر

این برنامه به طور ویژه به منظور توانمندسازی ۴۰ درصد درآمدی پایین کشور مالزی از طریق نوآوری به منظور ارتقای بنگاه های خرد در نواحی روستایی و از طریق ارائه حمایت ها و راهنمایی های ویژه در زمینه های فنی و مدیریتی است. حال پس از بررسی رویکردهای کلی ورود به بحث توسعه روستایی در برنامه یازدهم توسعه مالزی، جایگاه توسعه روستایی و نحوه توجه به آن در برنامه مذکور تشریح می شود.

۵. چشم‌انداز روستاها در برنامه یازدهم توسعه مالزی

در چشم‌انداز برنامه یازدهم توسعه، نواحی روستایی به مکانی جذاب همراه با زیرساخت‌های کافی و امکانات عمومی مناسب تبدیل خواهند شد که در آنها فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی نوآورانه و پایدار در کنار حفظ سنت‌ها و میراث‌های روستایی رونق پیدا می‌کنند. سیاست‌های مرتبط و متناسب کماکان اجرا خواهند شد و نظام عرضه، ساده‌تر و مؤثرتر می‌شود. در این راستا، چهار راهبرد کلیدی زیر اجرا خواهد شد.

۶. راهبردهای کلیدی توسعه روستایی در برنامه توسعه یازدهم

- احیای فعالیت‌های اقتصادی روستایی
- بهبود سرمایه انسانی
- گسترش ارائه زیرساخت‌های روستایی اساسی و خدمات باکیفیت
- ساده‌سازی و ارتقای اثربخشی نظام عرضه

۶-۱. احیای فعالیت‌های اقتصادی روستایی

فعالیت‌های اقتصادی روستایی به‌منظور ایجاد فرصت‌های شغلی پیشرو و بهبود بهره‌وری و درآمد جوامع روستایی احیا خواهد شد. اقدامات این حوزه شامل تشویق سرمایه‌گذاری خصوصی بیشتر، بهبود پیوند روستایی - شهری، افزایش اجرای برنامه‌های مربوط به مفهوم روستای قرن ۲۱، بهبود استفاده از فناوری مدرن و توانمندسازی جامعه روستایی کارآفرین است.

۶-۲. تشویق سرمایه‌گذاری بیشتر بخش خصوصی

با همکاری نهادهای اقتصادی منطقه‌ای مالزی، اقداماتی به‌منظور ایجاد فضای کسب‌وکار مناسب‌تر، با هدف بهبود سرمایه‌گذاری مولد در نواحی روستایی انجام خواهد شد. هماهنگی بین وزارتخانه‌ها و نهادهای مربوطه بهبود خواهد یافت تا زیرساخت، لجستیک و خدمات حمایتی به‌منظور تسهیل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی تقویت شود. همچنین سرمایه‌گذاری در حوزه‌هایی مانند طبیعت‌گردی، خدمات طب سنتی و تولیدات گیاهی و ارگانیک افزایش خواهد یافت. از سوی دیگر، نقش مراکز تحول روستایی^۱ به‌عنوان مراکزی که از طریق ارائه یکپارچه خدمات کسب‌وکارهای روستایی، فضای سرمایه‌گذاری روستایی را بهبود می‌بخشند، ارتقا خواهد یافت.

مراکز تحول روستایی مالزی

این مراکز، اطلاعاتی را درخصوص حوزه‌های دارای پتانسیل برای سرمایه‌گذاری ارائه می‌کنند. مرکز

تحول روستایی از جمله برنامه‌های نسل سوم کشور مالزی در زمینه توسعه روستایی است که توسط دولت این کشور اجرا شده است. این مرکز، محلی برای اجرای برخی از ابتکارات یکپارچه شده برای جوامع روستایی در شعاع ۱۰۰ کیلومتری خود است. **۸ ابتکار عمده** در این مراکز ارائه می‌شوند که عبارتند از: حرفه‌آموزی جمعیت روستایی، استقرار کیوسک‌های اطلاعاتی یکپارچه،^۱ ابتکارات کشاورزی با ارزش افزوده بالا، فرآوری محصولات کشاورزی، مدیریت زنجیره تأمین محصولات کشاورزی، همکاری دانشگاهی، خدمات ایمنی غذایی و دارویی و تسهیلات مالی مربوط به جمعیت روستایی. مراکز تحول روستایی توسط دولت مالزی و در چارچوب راهبرد چهارم ملی اقیانوس آبی (NBOS4) ایجاد شده‌اند. خدمات ارائه شده در قالب ۸ ابتکار در مراکز تحول روستایی، در واقع متعلق به وزارتخانه‌های مختلف هستند. برای نمونه در اجرای ابتکار چهارم، یعنی فرآوری محصولات کشاورزی، فعالان بخش خصوصی و تعاونی در زمینه توسعه محصولات خود از طریق برندسازی، برچسب‌گذاری، بسته‌بندی و اعطای گواهی، مورد حمایت قرار می‌گیرند و از کمک‌های نهادهای مختلف از جمله سازمان فدرال بازاریابی کشاورزی و مؤسسه تحقیقات و توسعه کشاورزی و دیپارتمان بهداشت مالزی بهره‌مند می‌شوند.

ابتکارات عمده مراکز تحول روستایی مالزی

ابتکار اول – حرفه‌آموزی و مهارت‌آموزی

وزارت توسعه روستایی و منطقه‌ای به روستاییان از طریق آموزش مهارت‌ها و حرفه‌ها در مراکز تحول روستایی و نواحی تحت پوشش این مراکز کمک می‌کند. هدف از این کار ارتقای دانش، مهارت‌ها و توانایی روستاییان برای افزایش سطح درآمد، فرصت‌های شغلی و استانداردهای زندگی است. از جمله مواردی که در دوره‌های حرفه‌آموزی، آموزش داده می‌شود به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- کارآفرینی
- انگیزش کارآفرینی
- بسته‌بندی و برندسازی
- عملکرد تولید
- مدیریت تغذیه دام
- تکنیک‌های تغذیه خاک
- مهارت‌های تعمیر سیستم تهویه
- مهارت‌های جوشکاری

ابتکار دوم - کیوسک‌های اطلاعاتی یکپارچه

لازم به ذکر است که کیوسک‌های اطلاعاتی یکپارچه مراکز اطلاعاتی هستند که اطلاعات و خدمات وزارتخانه‌ها و نهادهای مختلف را با هم ترکیب کرده و به صورت یکجا و توأم به روستاییان و سرمایه‌گذاران ارائه می‌کنند.

ابتکار سوم - کشاورزی با ارزش افزوده بالا

سه پروژه عمده در این زمینه در نظر گرفته شده است که شامل موارد زیر است:

(الف) تولید سبزیجات دارای تقاضای بالا مانند: گوجه‌فرنگی و فلفل دلمه

(ب) پروژه تولید لبنیات سالم و با کیفیت: در چارچوب این پروژه مراکزی برای کمک به دامداران خرده‌پا در زمینه بازاریابی شیر خام ایجاد و سازماندهی می‌شوند.

(ج) پروژه پرورش ماهی آروانا: پرورش این ماهی صنعت پردرآمدی است و دارای پتانسیل بسیار زیادی می‌باشد.

ابتکار چهارم - فرآوری محصولات کشاورزی

هدف از این ابتکار بهبود و کیفیت محصولات برای بازارهای داخلی و خارجی و نیز بهبود درآمد کشاورزان از طریق فرآوری محصولات است.

ابتکار پنجم - مدیریت زنجیره تأمین محصولات غذایی**ابتکار ششم - همکاری دانشگاه‌ها**

وزارت آموزش عالی مالزی، مسئول هدایت ابتکارات مربوط به هماهنگی دانشگاه‌ها در راستای تقویت پیوندهای روستایی و شهری است. این ابتکار آگاهی دانشجویان نسبت به وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاها را افزایش می‌دهد. سفیر روستایی^۱ نیز در چارچوب این ابتکار مدنظر قرار دارد.

ابتکار هفتم - خدمات بهداشتی یکپارچه

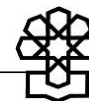
این خدمات از طریق وزارت بهداشت مالزی و در چارچوب چندین فعالیت عمده ارائه می‌شود. از جمله این فعالیت‌ها می‌توان به خدمات مشاوره‌ای برای تضمین ایمنی غذایی، خدمات مشاوره‌ای برای تضمین سالم بودن داروها و مواد آرایشی - بهداشتی سنتی و سایر خدمات بهداشتی اشاره کرد.

ابتکار هشتم - تأمین مالی^۲

چارچوب رگولاتوری موجود در زمینه کسب‌وکارهای روستایی مورد بازبینی قرار خواهد گرفت تا فضای حمایتی بیشتری برای سرمایه‌گذاری در روستاها شکل بگیرد. هماهنگی بین دولت‌های محلی و دولت

1. Rural Ambassador

2. http://www.rurallink.gov.my/en/pusat-transformasi-luar-bandar-rtc-zjsessionid=F5976BC6C0D02409BC1CF3DC0C8EEBF0?p_p_id=56_INSTANCE_nz0D&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=for-innerContent&p_p_col_count=1&page=2.

مرکزی و نهادهای محلی، به خصوص در زمینه اراضی تقویت خواهد شد تا شکل‌گیری و بهره‌برداری از کسب‌وکارها در این نواحی تسریع شود. مشوق‌های مالی محلی برای جذب سرمایه‌گذاری ارائه خواهد شد.^۱

۶-۲-۱. بهبود پیوندهای روستایی - شهری

پیوند بین نواحی شهری و روستایی از طریق بهبود ارتباطات، افزایش خواهد یافت تا در نهایت یکپارچگی اقتصادی بهتری شکل بگیرد. سیستم حمل‌ونقل به‌منظور فراهم‌سازی اتصال بهتر، یکپارچه خواهد شد و مسیرهای هزینه - اثربخش‌تر به‌منظور بهبود جابجایی تعیین خواهد شد. این امر سبب می‌شود بنگاه‌های اقتصادی روستایی برای بازاریابی محصولات و خدمات خود و ارائه آن به مراکز شهری توانمند شوند. نقش مراکز تحول روستایی و دفاتر زیرمجموعه آنها به‌عنوان پیش‌شرطی برای تقویت ارتباطات روستایی - شهری بهبود خواهد یافت. زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات در این مراکز ارتقا خواهد یافت و شبکه‌های یکپارچه به‌منظور حمایت از کارآفرینان روستایی مستقر خواهند شد. همچنین اقداماتی برای تشویق ساکنان روستایی به‌منظور استفاده از این مراکز برای تأمین خدمات حمایتی، به‌ویژه برای فعالان صنعت طبیعت‌گردی انجام خواهد شد.

۶-۲-۲. گسترش اجرای برنامه‌های مربوط به ایده روستای قرن ۲۱

این برنامه‌ها به‌منظور تشویق هرچه بیشتر استعدادهای درخشان روستایی برای اقامت و فعالیت یا شروع کسب‌وکار جدید در نواحی روستایی گسترش خواهند یافت. تلاش‌هایی به‌منظور ارتقای مشارکت بخش خصوصی در اجرای این برنامه انجام خواهد شد. برنامه تشویق مشارکت جوانان در کسب‌وکارهای روستایی^۲ تقویت خواهد شد. در این راستا شرکت‌های مرتبط با دولت یا شبه‌دولتی^۳ تشویق خواهند شد تا کمک‌های مالی یا جنسی به‌منظور اجرای برنامه اشتغال جوانان و راهنمایی نامزدهای موفق در دنبال کردن کسب‌وکارهای مربوطه ارائه کنند.

۶-۲-۳. بهبود استفاده از فناوری مدرن

اقداماتی برای کاهش استفاده از فناوری سنتی در فعالیتهای کشاورزی انجام خواهد شد. نهادهای مرتبط از نزدیک با کشاورزان فعالیت خواهند کرد تا میزان پذیرش فناوری‌های نوآورانه به‌منظور تولید محصولات کشاورزی باارزش‌تر، بهبود یابد. نیروی کار جوان و ماهر تشویق خواهد شد تا در تولید این محصولات کشاورزی با ارزش‌افزوده بالاتر مشارکت کنند.

1. Shahrir, S. M., Siwar, C., Ghazali, R & Chamhuri, N. Prospects of Rural Transformation Centre (RTC) of Malaysia from the Perspective of Inclusive Rural Development. *Current World Environment* 645-639, (3), 9.

2. RBC Programme

3. Government-Linked Companies (GLCS)

۴-۲-۶. توانمندسازی جامعه روستایی کارآفرین

برنامه‌های توسعه کارآفرینی روستایی به منظور افزایش کارآفرینان محلی گسترش خواهند یافت. مراکز تحول روستایی و زیرمجموعه‌های آنها با نهادهای آموزش عالی مرتبط به منظور اجرای برنامه‌های حرفه‌آموزی فناوری اطلاعات و ارتباطات و تشویق کسب‌وکارهای روستایی برای استفاده از تجارت الکترونیک همکاری خواهند کرد. در این راستا، معاملات برخط کسب‌وکارها مانند طراحی صفحات وب و بازاریابی برخط و پرداخت الکترونیکی آموزش داده خواهد شد.

۳-۶. بهبود ظرفیت‌های سرمایه انسانی

دولت در پی انجام فعالیت‌هایی به منظور تشویق روستاییان برای انعکاس دیدگاه‌ها و نظرات و دغدغه‌های خود در برنامه‌ریزی اجتماعی-اقتصادی و توسعه سکونتگاه‌های خود خواهد بود و در این راستا تشکیل تعاونی‌های اجتماع‌محور تشویق خواهد شد. همچنین فعالیت‌هایی برای شناسایی جوانانی که از قابلیت تبدیل به رهبران روستایی برخوردارند، انجام خواهد شد. برای بهبود قابلیت‌های رهبری در جوانان روستایی، برنامه‌های مربی - شاگرد از طریق همکاری با کمیته امنیت و توسعه روستایی آغاز خواهد شد. همچنین تعاونی‌های اجتماع‌محور به منظور انجام فعالیت‌های اقتصادی مشترک بین چندین روستا و ایجاد هاب‌های ویژه هر صنعت، توسعه خواهند یافت. ظرفیت این تعاونی‌ها از طریق ارائه برنامه‌های حرفه‌آموزی مرتبط به‌ویژه در زمینه مدیریت مالی بهبود خواهد یافت. علاوه بر این به منظور بهبود سرمایه انسانی روستایی، برنامه‌های حرفه‌آموزی پراکنده و بدون ساختار مناسب کاهش خواهد یافت و توسعه مهارت‌های کارآفرینی در حرفه‌آموزی روستایی، بیشتر مدنظر قرار خواهد گرفت. همچنین برنامه‌های حرفه‌آموزی دارای ساختار مناسب مانند برنامه آموزش و هدایت کارآفرین تقویت خواهند شد.

۴-۶. بهبود ارائه زیرساخت‌ها و خدمات اساسی روستایی باکیفیت

در این زمینه اولویت به تأمین جاده‌های بهتر، تأمین آب تصفیه شده و عرضه ۲۴ ساعته جریان برق به‌ویژه در نواحی دورافتاده شرق مالزی اختصاص پیدا خواهد کرد. پایگاه داده‌ای یکپارچه زیرساخت‌های اساسی روستایی به منظور تسهیل برنامه‌ریزی این زیرساخت‌ها و اطمینان از ارائه مؤثر آنها توسعه خواهد یافت. در طول برنامه توسعه یازدهم ۳۰۰۰ کیلومتر راه روستایی آسفالت‌ه‌ا احداث خواهد شد. برنامه تأمین آب روستایی به منظور فراهم‌سازی آب تصفیه شده مستقیماً برای هر خانوار اجرا خواهد شد. در راستای این برنامه، طرح‌هایی مانند اتصال خانوارهای روستایی به کنتورهای سیستم‌های شبکه‌بندی شده و نیز سیستم‌های جایگزین مانند تأمین آب با نیروی ثقلی^۱، چاه‌های

tube و برداشت (جمع‌آوری) آب بارندگی در نواحی دورافتاده و دچار انزوای جغرافیایی اجرا خواهد شد. در طول برنامه توسعه یازدهم ۹۹ درصد جمعیت روستایی مالزی به آب تمیز و تصفیه شده دستیابی پیدا خواهند کرد؛ علاوه بر این جایگزینی لوله‌های قدیمی نیز براساس نیازها و اولویت‌ها اجرا خواهد شد. از سوی دیگر دولت مالزی راهبردهای بلندمدتی را برای مدیریت منابع آب به‌منظور تضمین عرضه کافی آب تصفیه شده شهری اتخاذ خواهد کرد. از انرژی‌های تجدیدپذیر برای تولید جریان برق در روستاهای مالزی نیز استفاده خواهد شد و روستاییان برای همکاری در نگهداری و حفظ تأسیسات مربوطه آموزش و تشویق خواهند شد.

براساس اهداف تعیین شده در حوزه توسعه روستایی قرار است در طول برنامه یازدهم توسعه مالزی، ۳۶,۸۰۰ خانه به امکانات برق و ۹۰,۰۰۰ خانه به آب تصفیه شده دسترسی پیدا کنند و ۳۰۰۰ کیلومتر جاده هموار (اعم از شوسه و آسفالته) احداث شود.^۱

دولت مالزی در طول برنامه یازدهم توسعه، خدمات اساسی دولتی را از طریق برنامه «موبایل و مراکز تحول جوامع»^۲ در اختیار جوامع روستایی به‌ویژه در نواحی دورافتاده قرار خواهد داد. برنامه‌های «موبایل و مراکز تحول جوامع» شامل پنج مؤلفه اصلی ۱. خدمات اساسی دولتی، ۲. فرصت‌های کارآفرینی برای افراد محلی، ۳. گردهم آوردن مردم و هماهنگی بین آنها، ۴. فراهم ساختن اطلاعات در مورد سیاست‌ها، برنامه‌ها و فعالیت‌های وزارتخانه‌ها و نهادهای دولتی و ۵. هدف قرار دادن گروه‌های خاص می‌شوند. این برنامه‌ها به‌صورت متمایز و متناسب با شرایط ساکنان محلی ارائه خواهند شد. همچنین در طول این برنامه میزان بهره‌مندی روستاییان از خدمات مالی افزایش پیدا خواهد کرد و دولت مالزی بانک‌ها را برای مستقر کردن دستگاه‌های خودپرداز در محل‌های استراتژیک روستاها تشویق خواهد کرد. از سوی دیگر پوشش خدمات مراقبت‌های بهداشتی اولیه افزایش خواهد یافت و به‌ویژه در نواحی دورافتاده شرق مالزی کلینیک‌های بیشتری احداث خواهند شد و خدمات درمانی از طریق سیستم‌های هوایی^۳ ارائه خواهد شد. همچنین کلینیک‌های موجود ارتقا خواهند یافت. برنامه‌های برون‌سپاری خدمات درمانی تداوم خواهند یافت. از سوی دیگر اقداماتی برای افزایش سطح پوشش برنامه‌های تغذیه‌ای با هدف کاهش سوءتغذیه در بین کودکان روستایی انجام خواهد شد. به‌منظور افزایش دستیابی به خانه‌های باکیفیت، اقداماتی انجام خواهد شد. روستاها و سکونتگاه‌های ساختاردهی شده به صورت سنتی افزایش خواهد یافت تا میراث اجتماعی - فرهنگی و روستایی حفظ شود و گردشگران بیشتری جذب شوند.

۱. جمعیت کشور مالزی در سال ۲۰۱۲، ۲۹/۷۲ میلیون نفر بوده است از این تعداد ۷,۸۷۱,۹۶۹ نفر روستانشین بوده‌اند.
(Data. World Bank.org/indicator/sp.Rur.TOTL)

2. Mobile CTC Programme

3. Flying Doctor Service

۵-۶. افزایش اثربخشی نظام عرضه

۵-۶-۱. حذف موازی کاری بین نهادهای دولتی

دولت مالزی چارچوب روستایی کل نگر و جامعی را به منظور تفکیک نقش‌های وزارتخانه‌ها و نهادهای مختلف فعال در توسعه روستایی ایجاد خواهد کرد. این چارچوب استفاده کارآ از منابع و کاهش کارکردهای موازی را از طریق هماهنگ‌سازی طراحی، اجرا و پایش برنامه‌ها تضمین خواهد کرد.

۵-۶-۲. استقرار سیستم ملی رتبه‌بندی روستاها

پایگاه داده‌ای یکپارچه و جامعی به منظور ارائه پروفایل جامعی از روستاهای دارای کمیته امنیت و توسعه روستایی ایجاد خواهد شد. این پایگاه داده‌ای شامل اطلاعاتی در زمینه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و زیرساخت‌های روستاها خواهد بود. این اطلاعات به‌عنوان مرجع ملی در برنامه‌ریزی مؤثر برنامه و پروژه‌های توسعه روستایی استفاده خواهد شد. انتظار می‌رود که تا سال ۲۰۲۰ پروفایل ۱۷۹۰۰ روستا در سطح ملی تکمیل شود.

۵-۶-۳. کاهش برنامه‌ها و پروژه‌های جزیره‌ای توسعه روستایی

هماهنگی و همکاری بین ذینفعان مختلف تقویت خواهد شد تا پروژه‌ها و برنامه‌های جزیره‌ای و ناهماهنگ در زمینه توسعه روستایی کاهش یابد. سیاست ملی برنامه‌ریزی فیزیکی روستایی به‌عنوان چارچوب فضایی یکپارچه تدوین خواهد شد تا وزارتخانه‌ها و نهادهای مرتبط براساس آن مکان‌های مناسب را در زمان اجرای پروژه‌های توسعه روستایی تعیین کنند.

۵-۶-۴. بازنگری در نقش نهادهای توسعه منطقه‌ای

نقش نهادهای توسعه منطقه‌ای در راستای ارتقای اثربخشی آنها در توسعه اجتماعی و اقتصادی سکونتگاه‌های تحت پوشش مورد بازنگری قرار خواهد گرفت. این نهادها در تأمین زیرساخت‌های کافی و امکانات اجتماعی و نیز جذب سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در جوامع محلی، با نهادهای متولی کریدور اقتصادی منطقه‌ای همکاری خواهند کرد. همچنین نهادهای توسعه منطقه‌ای، از نهادهای مرتبط در اجرای برنامه‌ها و پروژه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی حمایت خواهند کرد. از سوی دیگر ظرفیت نهادهای مذکور برای اجرای طرح‌های درآمدزا در راستای خوداتکایی مالی تقویت خواهد شد.

به‌طور کلی، راهبردهای کلیدی توسعه روستایی از طریق ۱۴ ابتکار زیر اجرایی خواهند شد:

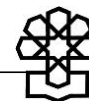
۱. حذف کارکردهای موازی بین دستگاه‌های اجرایی

۲. سازماندهی برنامه‌های نامنظم حرفه‌آموزی

۳. کاهش طرح‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی منفرد و بدون هماهنگی بین بازیگران مختلف

۴. بهبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی

۵. تقویت پیوندهای روستایی - شهری

۶. ایجاد برنامه‌های روستایی قرن ۲۱
۷. توسعه فناوری مدرن
۸. ایجاد جامعه روستایی کارآفرین
۹. توانمندسازی جامعه روستایی
۱۰. توسعه تعاونی‌های اجتماع‌محور
۱۱. تأمین زیرساخت‌های اساسی روستایی
۱۲. بهبود خدمات اساسی
۱۳. تقویت نقش نهادهای توسعه منطقه‌ای
۱۴. ایجاد سیستم ملی رتبه‌بندی روستاها

۷. اهداف کمی توسعه روستایی در برنامه یازدهم توسعه مالزی

اهداف کمی راهبردها و ابتکارات مختلفی که در طول برنامه توسعه یازدهم مالزی برای روستاها مدنظر قرار گرفته‌اند، به شرح جدول زیر است.

جدول ۲. دستاوردهای مورد انتظار تا سال ۲۰۲۰

دستاورد	هدف
اقتصادی	
بهبود وضعیت اقتصادی	پرورش ۳۰۰ کارآفرین توسعه ۲۰۰ تعاونی روستایی
سرمایه انسانی	
افزایش ظرفیت انسانی	برگزاری حرفه‌آموزی برای ۵۰۰ هزار نفر شرکت‌کننده از گروه‌های هدف
زیرساخت‌ها و خدمات پایه‌ای	
زیرساخت‌های پایه‌ای و باکیفیت	ساخت و ارتقای ۳ هزار کیلومتر راه افزایش سطح پوشش آب بهداشتی و تصفیه شده به ۹۹ درصد افزایش سطح پوشش جریان برق به ۹۹ درصد
بهبود خدمات اساسی	احداث و تعمیر ۴۷ هزار خانه تعیین ۴۳۴۸ کارگزار خدمات بانکی (BSN)
سیستم عرضه	
بهبود سیستم عرضه	ایجاد پروفایل جامعی از ۱۷۹۰۰ روستا در سطح کشور در سیستم ملی رتبه‌بندی روستاها

Source: Federal Government Administrative Centre, 2015.

در نهایت باید اظهار داشت که رهیافت نوین توسعه روستایی در مالزی، به فراتر از تأمین خدمات و زیرساخت‌های اساسی کافی و با کیفیت روستایی می‌اندیشد و به دنبال احیای فعالیت‌های اقتصادی روستایی، بهبود سرمایه انسانی و افزایش اثربخشی نظام عرضه دولتی است. این رهیافت قابلیت‌های استفاده نشده فراوانی را در نواحی روستایی از طریق بسیج پیشران‌های مختلف رشد از قبیل کارآفرینی، نوآوری، فناوری و مشارکت بخش خصوصی شکوفا خواهد کرد. پیوندهای بین اقتصادهای روستایی و شهری نیز برای ارتقای فعالیت‌های اقتصادی و افزایش بهروری جوامع روستایی تقویت خواهد شد.

نتیجه‌گیری

بررسی تحولات جمعیت روستایی کشور نشان داد که اوج جمعیت روستایی ایران مربوط به سال ۱۹۹۰ میلادی (۱۳۷۰ شمسی) برابر با ۲۴,۶۱۳,۰۰۰ نفر بوده است و پس از آن روند کاهش مطلق خود را آغاز کرده است، به نحوی که در سال ۲۰۱۵ میلادی به ۲۱,۱۶۱,۰۰۰ نفر و در سال ۲۰۵۰ به ۱۶,۲۴۱,۰۰۰ نفر خواهد رسید. سهم روستاها از جمعیت کشور در سال ۲۰۵۰ میلادی تنها ۱۶ درصد خواهد بود و این امر می‌تواند پیامدهای ناگواری را از نظر تهدید امنیت غذایی، تشدید مصرف‌گرایی، تمرکز در شهرهای بزرگ و افزایش آلودگی در آنها دربرداشته باشد.

با وجود کاهش سهم روستاها از جمعیت کشور، برنامه‌ریزان و سیاستگذاران باید توجه جدی نسبت به این نواحی داشته باشند، زیرا بررسی‌ها نشان می‌دهد، همین جمعیت روستایی ایران که از نظر برخی کارشناسان تکنوکرات و مقهور صنعت به حساب نمی‌آیند، در سال ۲۰۱۴، بیشتر از جمعیت کل ۱۴۰ کشور دنیا مانند رومانی، شیلی، بولیوی، سوئد، قزاقستان، سوئیس، فنلاند، نروژ، نیوزیلند، بوده است. توجه به توسعه روستایی در برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و تدوین احکام دقیق و مناسب برای آن می‌تواند از تداوم وضعیت نامناسب در نواحی روستایی پیشگیری کند. با توجه به محدودیت منابع کشور و ضرورت انضباط مالی و نیز محدودیت خود برنامه از نظر تعداد احکام، باید اولویت‌های اساسی و کلیدی توسعه روستایی کشور شناسایی و احکام مناسبی برای آنها نگارش شود. مطالعه حاضر با این هدف، به بررسی توسعه روستایی در برنامه یازدهم توسعه مالزی (۲۰۱۶-۲۰۲۰) پرداخت تا درس‌هایی از این رهگذر، برای تدوین فصل توسعه روستایی برنامه ششم کشور حاصل شود. یافته‌ها نشان داد که نواحی روستایی مالزی نیز دچار مشکلاتی شبیه مسائل روستاهای ایران است. فقدان هم‌افزایی در اجرا، بهره‌وری پایین و عدم یکپارچگی، درآمد پایین و مشاغل با جذابیت کمتر و ظرفیت سرمایه انسانی پایین از جمله این مشکلات است. البته وضعیت روستاهای ایران در زمینه برخورداری از خدماتی مانند برق و گاز بهتر است ولی همان‌طور که نشان داد این کشور به صورت

جدی و منسجم به توسعه اقتصادی روستاها توجه نموده و ابتکارات و نوآوری‌های مناسبی در این زمینه اتخاذ کرده است.

مالزی در برنامه توسعه یازدهم توجه جدی به تاب‌آوری اقتصاد خود و تحقق رشد فراگیر و عدالت‌محور دارد. به نظر می‌رسد بحران ناگهانی اقتصاد مالزی ناشی از خروج سرمایه سرمایه‌گذار معروف آمریکایی از بورس مالزی، دولت این کشور را به سمت تدوین راهبردهای تاب‌آوری اقتصادی سوق داده است. در برنامه یازدهم، نمایه جامع و چندبُعدی برای پایش فقر انتخاب شده است. این نمایه، سیاست‌ها را به فراتر از فقر گسترش داده و آسیب‌پذیری را نیز شامل می‌شود. بررسی حاضر نشان داد که در برنامه یازدهم توسعه مالزی، بر نقاط کلیدی و عوامل پیشران توسعه روستایی مانند سهولت اخذ مجوز و راهنمایی و هدایت سرمایه‌گذاری، از طریق یکپارچه‌سازی ثبت و صدور گواهی برای کسب‌وکارها و توسعه کیوسک‌های اطلاعاتی یکپارچه؛ تقویت مراکز تحول روستایی؛ کاهش موازی‌کاری بین دستگاه‌های اجرایی؛ تقویت نقش نهادهای توسعه منطقه‌ای؛ بهبود آگاهی دانشجویان نسبت به وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاها؛ تشویق هرچه بیشتر استعدادهای درخشان روستایی برای ماندگاری و فعالیت یا شروع کسب‌وکار جدید در نواحی روستایی (در قالب برنامه‌های ایده روستای قرن ۲۱) و تقویت خانه‌ها و روستاهای دارای بافت سنتی به منظور حفظ میراث فرهنگی و جذب گردشگر تأکید شده است.

پیشنهادها

با توجه به مشابهت چالش‌های توسعه روستایی مالزی و ایران و نیز وضعیت کنونی توسعه روستایی کشور موارد زیر می‌تواند به عنوان اهداف اولویت‌دار در تدوین بخش توسعه روستایی برنامه پنج‌ساله ششم جمهوری اسلامی ایران مدنظر قرار گیرد.

۱. ارائه یکپارچه و متمرکز اطلاعات مربوط به کسب‌وکارها و ضوابط و مقررات و فرصت‌های سرمایه‌گذاری و تسهیل فرآیند ثبت و صدور مجوز برای کسب‌وکارهای روستایی با استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات.

۲. توسعه شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر با هدف ارتقای کارآفرینی روستایی و کاهش ریسک سرمایه‌گذاری در نواحی روستایی.

۳. حمایت از تجاری‌سازی فناوری‌های مناسب.

۴. توسعه بنگاه‌های اقتصادی روستایی به نحوی که جوامع محلی مالکیت و تصمیم‌گیری بخش یا کل آنها را با بهره‌مندی از توان دانش‌آموختگان مجرب در اختیار داشته باشند.

۵. شناسایی، پرورش، حمایت و تشویق دانش‌آموزان روستایی به منظور ماندگاری در روستا و انجام

فعالیت اقتصادی.

۶. پرورش افراد چند پیشه روستایی.

۷. کاهش موازی‌کاری بین سازمان‌های اجرایی متعدد در زمینه توسعه روستایی از طریق تدوین

راهبرد توسعه پایدار روستایی و تعیین سازمان متولی و تقسیم کار.

۸. توسعه سازوکار برنامه‌ریزی محلی به‌منظور شناسایی قابلیت‌ها، اولویت‌ها و نیازهای محلی و

شکوفاسازی آنها.

منابع و مآخذ

1. Unit, E. P. (2015). Eleventh Malaysia Plan 2016-2020 Anchoring Growth on People. *Malaysia: Prime Minister's Department*.
2. Desa, U. N. (2015). World Urbanization Prospects, the 2014 Revision. *New York: United Nations Department of*.
3. Federal Government Administrative Centre. 2015. Transforming Rural Areas to Uplift Wellbeing of Rural Communities, Strategy Paper 4. Available at: rmk11.epu.gov.my/pdf/strategy-paper/Strategy%20Paper%2004.pdf

شماره مسلسل: ۱۴۶۰۳

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تحلیلی بر نقش و جایگاه مناطق روستایی مروری بر برنامه پنج‌ساله توسعه مالزی (۲۰۲۰-۲۰۱۶)

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه توسعه روستایی)
تهیه و تدوین کنندگان: حجت ورمزیاری، بهروز رازانی
ناظران علمی: محمدرضا محمدخانی، محسن صمدی
متقاضی: معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
ویراستار تخصصی: _____
ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. توسعه روستایی
۲. برنامه یازدهم
۳. مالزی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۱۰/۶